

توبهار

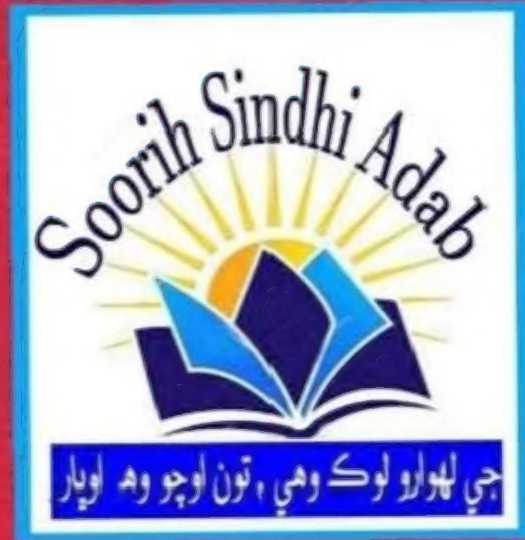
پرومل مهر چند
غریب

چاپو سقون

۱۹۴۵

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

نو بہار

سول ایجست :- ایل - پیچوانداس
بوکسیلر، شاہی بزار،
حیدرآباد سندھ.

پیر و ہل مہر چند آڈ وائی

نوبهار

تعليم ڪمائي جي منظور ڪيل درسي ڪتاب

مصنف

پير وھل مھرچند آڏواڻي

(تخلص ”غريب“)

اڳوڻو ليڪچرر، سنڌي

ٺٽي جي سنڌ ڪاليج ڪراچي.

[چاپو ستنون]

۱۹۴۵ع

[جلد ۲۰۰۰]

ملھم ۰۴۰

مصنف جا سڀ حق واسطا قائم

تذڪرو

صفحہ	مضمون
۵	۱. ڏاڏي ۽ جي وڏائي
۶	۲. ڪوڏر
۸	۳. انڌو نينگر
۹	۴. اسين آهيون ست
۱۲	۵. جرمنيءَ جي جنگ
۱۳	۶. شهنشاهه ۽ مسخرو
۱۵	۷. اڪيلائي
۱۷	۸. فرمانبردار پٽ
۱۹	۹. عميق جا خزانو
۲۱	۱۰. سپنو
۲۲	۱۱. سڄي سچ
۲۳	۱۲. بلبل جو فرياد
۲۴	۱۳. سڄي خوشي
۲۵	۱۴. پٽنگ
۲۶	۱۵. بهاري موسم
۲۸	۱۶. ٽي آهڻ
۳۱	۱۷. سر ٽامس مور
۳۵	۱۸. سسئي ۽ ماڻس

اشارو - پهريون شعر ”ڏاڏي ۽ جي وڏائي“ بابت ٺاهيل
 مسٽر فرمان علي ساڪن نوشهرو فيروز جون اخبار تعليم
 مان ورتل: ”ڪوڏر“ بابت جوڙيل شمس العلماء
 روزا قليچ بيگ جون سڀ مصدق جا.

مذہب

انگریزیء ۾ ڪيترا نظم جا ڪتاب آهن، جن ۾
جدا جدا شاعرون جا، جدا جدا مضمونن بابت، عمدا شعر
آهن، جي شاگردن کي پاڙهڻ ۾ اچن ٿا. سنڌ ۾ اهڙي
قسم جا ڪتاب اڃا اسڪولن ۾ چالو نه ٿيا آهن، جو
الهيدي اڻاڻ آهي. اهڙيءَ حالت ۾ مون هي ننڍڙو
رسالو تيار ڪيو آهي، جنهن ۾ ٿورا بيت انگریزیءَ مان
ترجمو ڪري، ۽ ٿورا پنهنجي خيال مان ٺاهي، وڌا اٿم.

انگریزي ڇوٽين درجي کان وٺي ڇهين درجي
تائين شاگردن کي ڪل پنج سؤ سٽون پڙهڻيون آهن،
پنهنجي مون هن ڪتاب ۾ سٽون اوڻيون آنديون
آهن. بولي به هر هڪ درجي جي مد نظر ئي ڪم آندي
اٿم يعني پهرين سؤ بيت ۽ چئن پوءِ ٿورا ٽن ٿورا ڏکيا
بيت وڌا اٿم، ته ڀل نه چئن شاگرد مٿين درجي ۾ وڃي،
ٽن پنهنجي مادري بوليءَ جو مایو وڌائيندو هلي.

هن رسالي جي مضمونن ڏي نظر ڪرڻ سان معلوم
ٿيندو، ته ڪي شعر ڌڻيءَ جي وڏائيءَ تي ته ڪي قدرت
جي نظاري بابت، ڪي تاريخي ڳالهين بابت، ڪي
نصيحت آميز، ڪي وادرائيندڙ ته ڪي دل پچائيندڙ
آهن. ڪي غزل فارسي بهر ئي ته ڪي بيت سنڌي

امولي تي آهن. مطلب ته ڏهين ڏهين ڇيڊا گل گڏي،
هيءُ هڪ گلدستو جوڙيو اٿم، ۽ پڙهندڙن جي سهنج لاءِ
الي جو الي اهڃڻ لفظن ۽ جملن جي معنيٰ به ڏني اٿم.

سند ۾ گهڻي صاحب آهن، جي لهايت عمدو شعر
چون ٿا. انهن جا به ڪيترا ڇيڊا شعر مون ڪٺا ڪيا
آهن، جڏهن امولي لاءِ به هن ڪتاب جي مدد ۾ وڌا
اٿم، جو اهي هن رسالي ۾ درج ڪرڻ جا لائق سمجهم.
بيا شعر، جن ۾ خيال جي نزاکت ۽ بلندي، بوليءَ جي
سونهن ۽ بيون شاعراڻيون خوبيون موجود آهن، سي اڃا
ته جلدئي تار ڇپائي پڌرا ڪندس.

ڪراچي، ۱۶ آگسٽ ۱۹۲۶ع
پيرومل مهرچند

ستون ڇاپو

هيءُ رسالو گذريل ستڙهون ورهين کان سند جي تعليم
کاتي وارن درسي ڪتابن ۾ مڪري منظور ڪيو آهي، ۽
عام طرح انگريزي ڇوڻين ۾ درجي لائين پاڙهڻ ۾ اچي ٿو.

حيدرآباد، ۳۷ اپريل ۱۹۴۵ع
پيرومل مهرچند

نوبهار

۱۔ ڏٺيءَ جي وڌائي

وه صاحب! تنهنجي ستاري، آه آگا عبرت واري!
 ريءَ ٿيئي آسمان بهاريءَ، پاڻيءَ تي هيءَ ڌرتي پٽاريءَ
 سڀ رنگ قدرت لپاري، وه صاحب تنهنجي ستاري.
 سج چند ڪتيون نجم ستارا، ڪن عرش تي عجب نظارا،
 ڇهڪن ٿا چوڌاري، وه صاحب .....
 رزق روزي ٿون ٿو ڏيارين، سڀڪي ساءِ ٿون ٿو سنڀارين،
 پاڻ ڪرين پوئواري، وه صاحب .....
 سوال ڪريو ٿا ٿوڪي ساءِ، آگا عرض آسانجو اگاهه
 ذات ڪرين ڏاڏاري، وه صاحب .....
 گنج مان پنهنجي ڪر ٿون عنايت،
 علم، ادب، ۽ ايڪي، عبادت

وه = واهه! ستاري = باجهه، اصل معدي ڀرڻ ڀري
 (ستار = ڀرڻو). آگا = ڏٺي (آغا). ريءَ = سواءِ
 ڪتيون = ستن لارن جو ميڙ. نجم = گرھه، لارا
 ستارو = لارو. عرش = آسمان (ضد - فرش = زمين)
 رزق روزي = ٿوڙ. ڏاڏاري = ذات ڏيندڙ، ڏٺي
 گنج = خزانو. عنايت = بخشش.

۽ ٻڌا صدق، سچاري - وه صاحب .....
سندء سڀ فرمان مڃون ٿا.

رهون رضا ئي راضي من چٽ،
مولي من ڏين موچاري - وه صاحب ٽنهنجي ستاري.

۲- ڪوڏر

ڪوڏر جي تون ٻڌ گفتار، ڪوڏر آهي عجب اوزار
ڪوڏر مڙسن جو هٿيار، ڪوڏر ٿئي جڳه جو سينگار
ڪوڏر سان ڪل جو ڪم ڪار، ڪوڏر ڪٺ تون ڪوڏر يار
جنهنڪي سگهه بدن ۾ آهي، ويهي مڙ نه سو هڏ ساھي
ڪوڏر جو سو پوءِ ڇاهي، آهي سڄي چيو ڪنهن ڏاهي
گهرجي مڃت نه ڪوڏ ڌار، ڪوڏر ڪٺ تون
پورهئي ڏانهن جو رکندو لاڙو، سڳه جوڏ سندو ليٽ ڏهاڙو
آلمان خوش ٿئي اوڙو پاڙو، ڪوڏر پيٽ نه پاءُ ڪهاڙو
ٻنهي سان رک تون وهندوار، ڪوڏر ڪٺ تون
آهي ڌرتي بندڪ خدائي، منجهس ڌراوت رک تون ڪمائي،
نفعو الهيءَ مان ملندءِ ڄاڻي، مور نه ويندءِ پشسو پائي
رک نه ڪوڏر کون ڪو عار، ڪوڏر ڪٺ تون
ڪوڏر سان ٿي ٿئي آبادي، هوتي زمين ڀلي يا سادي

رضا = مرضي، اچا - من چٽ = من ۽ چٽ ۾ يا من
۽ چٽ سان. مولائي = ڌڻي. هڏ ساھ - آرام وٺڻ،
ساھي ڪٽڻ. لاڙو = رخ، دل جو چاه. ڄاڻي = اوس،
ضرور. عار = شرم.

پوکہ پڇائي ٿو جڏهن هادي، ماڪ ۾ ٿئي ٿي هر هٿ شادي
جست ڪٽ ڏسجي سڪ سڪار، ڪوڏر، ڪٺ ٺون
ڪوڏر ڏس ٿي واڻ وهائي، پاڻي هر هٿ ٿي پڇائي
ڳارا ٺاهي، گهر اڏائي، باغ باغچا لکين لڳائي
لاڻي بر پٽ ۾ گلزار، ڪوڏر ڪٺ ٺون

ڪوڏر جادوگر به چوائي، مٽيءَ مان ٿو سون بنائي
ملڪ جي دولت سڀ وڌائي، ڪپڙو ميرو ان اڻائي
وڌندو واڻ ڪري واپار، ڪوڏر ڪٺ ٺون
ڪوڏر جو ٺون ڏس ستارو، ملڪ جتي هو جهنگل سارو
ويڻ ٽڪڻ سان ٿيو موچارو، پوک ڪرڻ جو آيو وارو
هر جا هلندڙ ٿيو هر ڦار، ڪوڏر ڪٺ ٺون
دوست ڏسين ٿو دنيا سازي، کائڻ ڪين انهيءَ جي بازي
ٿي هٿيار همت ڪر تازي، عرض قليچ ڪري ٿو آزي
مڇ نصيحت ٺون نروار، ڪوڏر ڪٺ ٺون

هادي = ڌڻي (بنيادي معنيٰ جو هدايت ڪري يا وات
ڏيکاري) شادي = خوشي (ضد - غمي) سڪار = سهانگائي،
بنيادي معنيٰ چڱو وقت س = چڱو. ڪال = وقت
(ضد - ڏڪار. ڏ = خراب + ڪال = وقت) جادوگر = جو
جادو جهڙو ڪم ڪري، هٿي معنيٰ ڪيميائگر

هر ڦار = هر جي چولي (هر، جنهن سان زمين ڪپڙجي).
بازي = ٽروڪو، چوڪ. آزي = منت. نروار = پڌري،
بنيادي معنيٰ پردي کانسواءِ (ار = سواءِ + وار = پرديو)

The Blind Boy — Cibber

۳۔ اٺو ٺينگر

- ۱۔ ٻڌايو مونکي اوهين چاهي سهائي،
ڪل پوي ٿي ڪاڪا مونکي ٽنهن ڪائي،
اٺي مون اُڻو جهه ڪي سد ٿيو سائي،
چاهي روشنائي، واکاڻيو جنهن هيترو؟
- ۲۔ اوهين پسو جڳ، جو عجب پساو،
روز ٿي روشن ٿو راتيان اٺارو،
اها حال هميشه جو مون سمجهايو سارو،
آءُ اٺو ويچارو، مون ٻڌايو باجهه ڪري.
- ۳۔ مونکي جهڙي شام آه، نهڙي آه، پريات،
سمهان ننڊ خمار ۾ ڪري چپ چاپ،
ڪئن ٿئي ٿو ٽينهن ۽ ڪئن ٿئي ٿي رات،
اها اوهانجي بات، آءُ سمجهي سگهان ٿو ڪيڏي.
- ۴۔ منهنجي اوهين حال ٿي کائو پيا ارمان،
شڪارا پري چٽو ”شل رحم ڪري رحمان“!
مون سمجهايو مون ٿيو ڪهڙو آه نقصان،
جنهن ڪيو حيران، اوهان ڪي آه ايترو.

سهائي = روشنائي. ڪائي = ڪار. سائي = آهائي.
واکاڻيو = ساراهه. ڪريو. پسو = ڏسو. عجب پساو =
عجب جهڙو پساو، قدرت جو عجب ڪارخانو.
(پساو = جو پسريل يا پکڙيل آهي). روز ٽينهن
چپ چاپ = مات ٿي مات. رحمان = رحم وارو، باجهارو.

۵۔ ھا شء ملڻي ڪيڏيڪي ٺهندو ڇا جو غم؟
 قلب کي قرار ڏيو ٺهندو ڪريان ڪم،
 واکاڻيان واحد کي جيڪو جهڻان دم،
 هي ڦالي هڏو ڇم، باقي اٿڻ ڏيئي ڇو.

We are seven — Wordsworth

۴۔ اسين آهيون ست

۱۔ مڙي ساڻ معصم ڪٿي جو پساھ،
 لکايو جنهنديڪي پيو رڳو رڳو م ساھ،
 اڳوڻو گذاري جنهن ڳڻتي نه ڪا،
 آهيءَ ڄاڻ ڪهڙي مڙي آھ ڇا؟
 ۲۔ ڏاڍن سدي ڏيئي مولڪي گڏي،
 عمر سال ست اٿس نه هرگز وڌي،
 لڏي ۽ لمي ٿي، گهمي ٿي پڙا،
 پسي روش ٺهندا ٿم دل بهار،

قلب کي قرار ڏيڻ = دل کي آلت يا نهر ڏيڻ = دلچاء
 ڪرڻ (قلب = دل يا من. قرار = آلت، آرام).
 واحد = هڪڙو (ڏيئي) ڇم = ڇهڙي، ڪل (ست جي)
 باقي = بچاء يا جاء وارو (ضد - ڦالي)
 معصم = معصوم، اوجھ، اندرو باره. لکائي = ڄاڻائي
 (لڪ = ڄاڻ). اڳوڻو = گذر يا ڏک. کان سواءِ خوش
 روش = ڇهن (Features)

چو مالس ۽ ٽيڙي! سڏائيند ڪر ۽

گهڻا ڀاءُ ڀينر؟ منڍي ٽي خبر.

۳۔ اُمالڪ چوانين اُسمن لا گهڻا ۽

اُسمن ڀاءُ ڀينر سڀي سمج ڄڻا ۽

۽ ڀائر وڏا مون هليا ويا سفر،

۽ ڀائر ٻيا مون ستا ۽ قبر،

۽ ڀائر ٻيا مون ڪڏن والد گهر،

ستمن آءُ آهيان اها ئي خبر.

۴. چو مالس ٽيڙي ۽ لون چوين ئي جهڻن ۽

وڳا پنڊج لهندا ٿوهين لا لهن،

قبر ۽ ستا جي ويا جي مري،

۽ گهڻا آهي جي نه ايندا وري.

۵۔ ٻڌي ڳاله منهنجي وسي ئي وئي ۽

ڪهي ڳاله منهنجي ڏاڍو ٽنهن چئي،

قبر ۽ ستا جي گهڻا چو نه مان؟

سڄو ڏينهن قبر وٽ ڀر يان مان سٻان ۽

گلن هار چاڙهيان قبر ئي جڏهن،

مٽي ڏيان لولي ٿان خوش ٿڌهن ۽

ٽيڙي=اي ٽيڙي ۽ ڪر=ڪل، خبر، سڏ،

سڀي=سڀئي، ٽيڙي=وڙي، وڙي=ويڙي (مصدر-وڃڻ).

ڪهي ڳاله منهنجي=منهنجي ڳاله، وڃر ڪهي يعني مون

ڳاله، وري ڪهي ٽنهن کان اڳ مون کي ڳالهائڻ ۽ روڪي.

جههجي پائرن سان منڪي آھ. ھٿ
سدا پاڻ ۾ اُسمن آھيون سٺ.

۶- ڇو مالس، ڏي، ٽون راتهن ڪم ۾ لڳل،
هلائي وري ڏس نه پنهنجو عقل،
گهمي ٽون ڦرين تي، کڻي ئي ٻي ساهه،
چون لا پرن هو، جتي لاهه ساهه،
چڙهي هي جهان هو ڏيئي ڏي ويا،
رڳا پنڊج باقي ٿوهين ٿان ٿيا.

۷- ڇو ڇوڪريءَ جو منجهاريو منڪي؟
ستن مان به گهٽ ڇو ٻڌايو منڪي،
اکھن سان ڏسان ئي جڏهن آءُ ڦير،
ڳڻيا ڇو نه پائرن ستا جي الدور؟

۸- اهو جهي انهيءَ جي ڏسي ايتري،
مٿس ڪهل آئي منڪي ڪيتري،
اکھن آب آير انهيءَ دم شتاب،
ڪٿي مات مون ٿان ڏو لا جواب،
مٿو جي هٿان ها هلائي جهٽ،
لڏهن پٺ ڇري ها ”اسمن آھيون سٺ“

جڏشي = جن جي اکھن = اکھن مان : آب = پاڻي.
ڪتاب = جلدي، جهٽ = ٽوٽ.

۵- جرمنيء جي جنگ

ٻڌو - ڪريان جنگ جرمن سندن ٿو ايمان،
 ٻڌو سو سمورو ڏڄو سڀ ڏيان،
 جڳت ۾ لڙايون جڳت ڪٿ لڳن،
 ڪٿي ساڻ ڌارين، ڪٿي سان سڳن،
 مگر جنگ ههڙي ڪڏهن ڪا سٽي،
 وڏي ۾ وڏي سا اها جنگ هئي!
 ٻاڙو- لڳي جنگ ڇاڻان ۽ ڪنهن سان لڳي؟
 سڄو هو سبب يا لسوري لڳي؟
 سمورو ٻڌايو اسانکي حوال،
 ٻڌڻ جو اسانکي گهڻو آ خيال.
 ٻڌو- ڇهر جنگ ههڙي ڪڏهن لا سٽي،
 وڏي ۾ وڏي سا اها جنگ هئي،
 ڏاڏا لا ٻڌا سي هئا تن به ساز،
 همون زير آبون هوائي جهاز،
 خبر روز آئي آئين سر آئين،
 ڪري ٻاهه پٽڙي نه جرمن هڏهن،
 هوا آب تن ۾ ملائي زهر،
 ڪو جنگ ويلي وڏو تن زهر

جڳت = دٻاءُ. سٽي = ٻڌي. حوال = احوال. ”حال“

جو جمع، ٻه سنڌي ۾ واحد. ساز = اوزار، هٿيار.

زير آبي = سمنڊ ۾ پاڻيءَ جي هيٺان هلندڙ جهاز.

لکهن ۽ ڪروڙين لڙ لڙڪا هئا،
 اها سمون ڏيڻ سان لڙ ماڻهو مئا،
 ڪٿي فوج ايڏي ڪڏهن لا مئي
 وڏي ۾ وڏي سا اها جنگ هئي!
 اٿو - لڙيا ڇو ۽ ڪنهن سان ۽ ڪنهن جنگ ڪٿي؟
 هري لڙ ڪنهن هن جنگ جي چٽي؟
 طرفدار ٻيءَ ڌر سڀا ڪم ها؟
 لڙڻ لاءِ حاضر ڪهڙا شير ها؟
 اٿو - سوال اهڙا آهن ڪيا ڇو اوهان؟
 سڄو حال ڪهڙم لڙ سمجهو اوهان،
 ڇو جنگ ههڙي ڪڏهن لا سئي،
 وڏي ۾ وڏي سا اها جنگ هئي!

... ( ) ...

6- شهنشاهه ۽ دستخرو

شهنشاهه هڪڙو هٿو خوش مزاج،
 ڪچهريءَ ۾ بهري جه وٺندو هو لاج،

اها سمون ... مئا = جنگ مهل جرڻيءَ هوا ۾ اهڙي زهري
 گئس ٿي ملائي، جو اها هوا جنهن جي اندر ٿي ويئي
 تنهن اها سي ڏيئي آئي ساهه ٿي ڇڏيو. شير = شينهن
 (هڙس)، بهلوان. ڪهڙم = ڪم، هون ڪو.
 خوش مزاج = چڱي يا ٻوڏندڙ طبيعت وارو، ڪاٺو ملڻو.
 جه = جڏهن.

اچي مسخرو آت سلامي آيو،
 شهنشاھ ٺھنڪي ٺڏھن ھٿن ڇھو،
 ”ھمان مسخرا! ٺو ٺيان ٺو ٺالعام،
 ”مڪر ياد رکجاء منھنجو ڪلام،
 ”ٺ سمن ٻاڻ کان عقل ۾ ڪو به گھٽ،
 ”ٺ جان چيز منھنجي ٺھنڪي نه گھٽ.“
 شهنشاھ ٺھنڪي ٺي پوء لٽ،
 وٺي مسخري ڪي سلامن سن،
 ھڪي ٺينھن شهنشاھ بھمار پيو،
 پڇڻ مسخرو ٺھن امالڪ ويو،
 چھو شاھ ٺھنڪي ”وچالٽو سفر،
 ”دعا ڪا پڇاڙي ۾ مولڪي نه ڪر.“
 پڇو مسخري آت ٻڌي ھٿ ٺڏھن،
 ”شهنشاھ جي موت ٺيندي ڪڏھن؟
 چھو شاھ ”وچالٽو پوي کان پري،
 وريو ڪو نه جالان اڪو ڪو وري.“
 پڇو مسخري پوء ٻڌي ھٿ ٻئي،
 ”سفر جي ٺماري ٺان ڪھڙي ڪٿي؟“
 چھو شاھ ”سفر لاء نه آھيان ٺمار

ڪلام = گھٽو، سخن، ڳالھ، ڇھڙ = شيء، ھڪي =
 ھڪڙي، جالان = جتان، جنھن ھنڌان، ٺان = ٺوھان،
 اوھان، لاء = واسطي.

ڪندو معاف شل مون نه پروردگار!
 چيو مسخري ”هي عجب آهه بيان،
 ”عقل آج اوهانجو سچو ٿيو عيان،
 ”وڃي جو سفر ئي نٿو ٿي تيار،
 ”عقل جو الهیءَ وٽ چٽبو ڏڪار،
 ”ونو لت پدهنجي نه گهرجي مولڪي،
 اوهانجي امانت اوهانڪي هجي.“

Solitude of Alexander Selkrik-Cowper.

۷- اڪيلائي

- ۱- سڄي سڪڙي ٻيٽ ۾ اچي ڦاٿس آڻ،
 ا. واهڻ وسي ڪا، نڪو ويجهو کان،
 هُو ٽڪر، هُو سمبد، ٻيو ڏٺي سندو نان،
 هتي ڦاٿي هيان، هيٺون هيڪلائيءَ ۾.
- ۲- اڙي اڪانٽ! آڇئون سچو ٻول سخن،
 ڪهڙو مزو تو ۾ ڏنو هو سادن،
 دنيا ساري ترڪ ڪري وڃي ويندڙن.

پروردگار = پرورش ڪندڙ، بالظهار، ڏٺي. عيان =
 ظاهر، پٿرو. ڏڪار = اڻاٽ، کوٽ.
 واهڻ = لٽڙو ڳوٺ (ٻهراڙيءَ ۾). ”وسي واهڻ“
 اصطلاح عام. (وسي = ڳوٺڙو، وسڻ = کانءُ = گام، ڳوٺ =
 ترڪ ڪرڻ = نياڳڻ، ڇڏڻ.

هت منهنجا لنگ ڏڪن، پنهنجي آواز تي.

- ۳- مرون هن ميدان ۾ چڙيا چيڪ گهمڻ،
ماڻهونءِ پوءِ هن ماڳ تي هڏ نه آئي جن،
مون سندو منهن پسي آهي پيا چوڪن،
جئن جئن او ٿهن، آءُ ڏڪان پنهنجي ڏيل ۾.
۴- صحبت، صحبت، دوستي اي ڏاڙو جي ذات،
جالي سگهي نه جڳ ۾ تن ري آدم ذات،
صحبت ڪنهن سنگت جو ڏس پوئيم جي ذات،
طلب پنهنجي ذات، هونڊ پڪيءَ وارا پر ڪو بيان.

- ۵- عجب آهي من جي تيز لکي رفتار،
اڪين اڳيان پيا قرون ساڻي سنگتي يار،
اندو ۾ ائين چوان پيا کلي ڪن ڪيڪار،
پر هتي جا ويچار، جلائين ٿا جان کي.
۶- طوفان، نوازو نو پڳو ٺڪر سان ٺوڙي،
ههڙي هنڌ هٽ ڪان چڏير ها ٻوڙي،
ماڻهن سنڌي منهن کان سڪيس آءُ ٺوڙي،
جن ڏي دل ڏوڙي، تن آڻج ڪو آواز نون.
۷- سچ لئو سانجهي، اولده آندو ڪار،

پڪي آڪيون ستا مرون پنهنجي غار،
ههڙي سچي پٽ ۾ مڪي به نٿو غمار!
صاحب رب ستار، عجب پنهنجون ڳالهه ٻون.

ڏيل = بدن . نوازو = جهاز . ڏوڙي = ڏوڙي .
ستار = پرده پوش ، پڪٽهار .

۸- عجب ٺهندجون ڳالهڙيون صاحب رب ستار،
 هٿ پٺ ٺهندجي باجه، جا اڪيڻن سان آثار،
 هري ويندس حال تي سدد باجه، سان باجهار،
 غريب وارون وار، شڪر ڪري هر حال ۾.
 اشارو- مٿيون شعر چٽ ۽ انهيءَ ماڻهوءَ چيو آهي جو
 جهاز پڇڻ ڪري لڙهندو لڙهندو وڃي ڪنهن سڃي بيت
 تي پهتو آهي ۽ اڪيلائي ڪري اتي عاجز ٿيو آهي.

Casabianca — Mrs Hemans

۸- فرمانبردار پٽ

- ۱- جنگي ڪنهن جهاز تي هڪڙو هو مهندار،
 پٽ نيون ٺهن پاڻ سان جهجهو جنهن تي پيار،
 ٽيرهن سال عمر جنهن، اڃا ننڍڙو ٻار،
 سورهي، ڀڄس سردار، ڇاڇڻ لڳو جنگ ڪي.
- ۲- ڇاڇڻ لڳو جنگ ڪي اکر چئي ائي ۽
 ”پٽڙا! بيٺه، پھري تي هڏ ٺهندو هي ۽،
 هتان چر ڪم ري پل نا پاسي ٿي ۽“
 لئين چئي پئي ۽، ڇاڇڻ لڳو جنگ ڪي.
- ۳- ڇاڇڻ لڳو جنگ ڪي ٻڌو ٺفن جا ٽ ٽ ڪار،

اڪيڻن = اڪين سان . آثار = اثر . باجهار = اي باجهارا يا
 باجه، وارا . وارون وار = ٻارو ٻار، وقت بوقت، هر هر، گهڙي
 گهڙي . مهندار = اڳوان، سردار . ٽ ٽ ڪار = آواز.

- بھادر وڙھيا بھادرين موت رسيو مھندار،
 لڳي باھ جهاز کي پاڪاريو تڏهن ٻار،
 سڏ نه سڃا سڏدار، اجل هن اچي ويو.
 ۴- اجل هن اچي ويو پئي بالڪ پاڪاريو،
 ”بابا بيهان ڇا ڪريان؟“ پڙي پاڪاريو،
 ڪل هئي تڏهن ڪانڪا نه موت آه ماريو،
 هيءُ هنجون هاريو، پاڪاري پيو پيءُ کي.
 ۵- پاڪاري پيو پيءُ کي ٻينو حڪم گھري،
 لڳي اوف جهاز کي سو پنڇو گھاء پري،
 ماهيت ملڪ الموت جي هنئين منجهه هري،
 هڏهن هيءُ نه چري، پيو پاڪاري پيءُ کي.
 ۶- پيو پاڪاري پيءُ کي مليس ڪونه جواب،
 هڪ باھ ٻيون توفون، سڙيو سڀ اسباب،

بھادرين = بھادرين سان. سڃا = ٻڌا (سڃا = ٻڌڻ)
 اجل = موت. هن اچي ويو = هڪي اچي ويو [چوڪري
 جي پيءُ کي]. هنجون = ڳوڙها. پنڇو گھاء = پنڇو
 والڪر [جيئن پتر پون ٿي جهاز ٿي پويو]. ماهيت =
 اصليت ذاتي سڃا. ملڪ الموت = موت جو فرشتو،
 ڪال ديوتا = موت جي ماهيت آهي ماڻهن جو ساهه
 ڪڍڻ [چوڪري کي] موت جي ذاتي خاصيت دل
 ۾ هون لڳي يعني دل ۾ سڃي آيس يا سمجهي رهيو
 نه هان مٿس کي مٿس. اسباب = سامان (جهاز جو).

لڳيس باه، بدن کي پڇي جڻن ڪباب،
انهيءَ شرط شعاب، آئي توف نواز ٿي.
۷- آئي توف نواز ٿي پون ٿا پڙلاءِ،
هيءُ ويچارو ڪيڻ ويو؟ خبر ڏي تون واءِ!
ٺاڪي پيو ٺڪرا ٿي دانه، مٺ درياه،
ههڙا سپاڻو وياه، شل غريب ٿين ڪل جا.

The Treasures of the Deep - Mrs Hemans

۹- عميق جا خزانا

۱- گجهين پيو گوڙيون ڪيو سمواڻ سڻاڻا،
جهجها ٺنهدجي پيٽ ۾ ٻڌجن ٿا ٺاڻا،
سهڻيون سپون تو ۾ سڃا جن داڻا،
سي تو سڀاڻا، مر پايو وٽ تون پيٽ ۾.
۲- سمند ٺنهدجي پيٽ ۾ هيرا لعل هزار،
موليٰ جولي تو ۾ اڻڳڻا اڪهار،

نراز = جهاز . ڪيڻ ويو = ڪيڏانهن ويو؟ واءِ = اي واءِ
اي هـوا . ٺاڪ = هيٺ مٿي ٿيڻ، لڏڻ [لهرين لڳڻ
سبب] . مٺ درياه = درياه جي مٿان . داياه = سپاڻو
عميق = اولهون، سمند . گوڙيون = گجهڙيون . سمواڻ =
سمند . سڻاڻو، ڏاڍو، زور ڀريو . سڀاڻا = وڻيا، پسند
آيا . مر = پلي، پيشڪ . جولي = جوت وارا، ڇمڪندڙ
اڻڳڻا = بيمار.

مچون ڪئين قيمتي ٻيا جوپ ٻيا جندسار،

سمند شاهوڪار، مر ٻاڙو وٽ ٽون پيٽ ۾.

۳- سمند تنهنجي پيٽ ۾ مھل سوين ماڙيون،

مٿان ويو وري وٺي شهرن اجاڙيون،

قلعا ڪئين برجن سان طاق ڀڳيون ٽاڙيون،

ٻڌيون بهراڙيون، مر ٻاڙو وٽ ٽون پيٽ ۾.

۴- سمند تنهنجي پيٽ ۾ ڪارونپار ڪن،

”سڃا پيڙا ٻار ۾ هليا هيٺ وڃن“

ڪو ٻرڙو پيدا نه ٿئي نختو منجهان تن

سيو مال سندن، مر ٻاڙو وٽ ٽون پيٽ ۾.

۵- سمند تنهنجي پيٽ ۾ ڪي مانجهي مرد ٻجهن،

مونائي ڏي مڙس ٽون جندون وهون واکا ڪن،

مڙهه نه ملندو جن ڪي سي ڪئن نه رت رٿن؟

ڪري قياس مٿن، مونائي ڏي مڙس ٽون.

۶- مونائي ڏي مڙس ٽون مانجهي مٿيادار،

ٻاڪارين گهرن ۾ جن جا ٻچا ٻار.

جوپ ٻاڙو = سهڻو، مضبوط (جوپ = مضبوطي)

جندسار = مال. اجاڙو = لاس ڪرڻ. ڪارونپار ڪن =

اولها اونداها ڪن. ڪارونپار = ڪارنهن جو ڀڳ، ڪارا

ٻار = درياھ، سمند. برج = ٿل، مدارو.

سيو = سپوڻي. مانجهي = پهلوڻ. ٻجهن = ٻڌجن

وهون = زالون. مٿيادار = ڪلاوارا، شاندار.

آپيون اوسارين گهڻو، وهون چوڙي وار،
 پٽيو ڪڍن ڀار، موٽائي ڏي مڙسئون.
 ۷- موٽي جوئي قيمتي بي مالي مر ڪٽيڃ،
 سهاڳڻين جي سهاڳ، ڪي مڙو ڪير گهر ڀڄ،
 جي ڪي ۽ قهر اندر ڪو نه مڙهه به موٽائين ڀڄ،
 غريب سوال سٽيڃ، موٽائي ڏي مڙسئون.

A dream—Anonymous.

۱- سپنو

D- ڪير هو ڪاڏي ويو ڪنهنڪان پڇان ڪر؟

پاڻهي ڀرين ٻاجه، سان پيهي آبر ڏر،
 چمي پيشاني چاهه مان ڪيائين نينهن نظر،
 الفت جا اکر، اڪري ويو اندر ۾.

۲- اٿي ويو پوءِ اوچتو وٺي پنهنجي راه،
 ڪيائ ڪانه ڪنل ڏي موٽي پوءِ نگاهه،
 ويو سٽيندو سيڪهه، مان چڱي منجهان چاهه،
 سانگو چڙي ساهه، پيس الهيجي پٽ ۾.

۳- سڏن پٺيان سڏڙا ڪيا مون نينهن لاءِ،
 موت سگهوئون ماڳ، ڏي وڃڻ توڻ جهڙا،
 تو چمي پيشاني چاهه مان سو ساڳيو سبق اٿلاءِ.

آپيون = پينيون. مر = پلي. سٽيڃ = ٻڌج. ڪر = ڪل،

خبر. الفت = پيار، محبت.

- سڙيل دل سر ڄاء، سڳي مري ٿي سڳ ۾.
 ۴- ٻرين وريو نه پوئتي هلندو هو ويو،
 سڏن پٺيان سڏ مون منجهان قرب ڪيو،
 وائي واريائين ڪانه ڪا رمندو سو رهيو،
 ڏسڻا ڏور ٿيو، اڪري ويو نگاه کان.
 ۵- سهڻي عجيب سڀني حيرت وڌر هڻن،
 وير سرت سموري ٿيس اڪيلي جڻن،
 ڳڻيان ڳالهيون دل ۾ ڳوڙها ڳڙن ٿين،
 پيٺر چوان ڪئن، ڪير هو ڪاڏي ويو؟

۱۱- سڳي سوچ

N-B

- هِنَ هُنَ جي چو ڳالهه ڳڻين ٿو؟
 ڳالهه ڳڻين ٿا پندھي ڳڻ.
 ۱- ڪائون آئين ڪاڏي ويندين؟
 هيءَ حقيقت دل سان هڻ.
 ۲- جيئن سڏو ٿو مقصد ڪهڙو؟
 سوچ ڪهي ٿو هيءَ سوچڻ.
 ۳- مفتي پندھي من وهاري،

وائي وارڻ = ورائي ڏيڻ، ڳالهائڻ. رمندو = هلندو.
 ڏسڻا ڏور = ڏسڻ کان پري.
 دل سان هڻڻ = دل سان هڻڻ، ويچارڻ. مقصد = مراد.
 مطلب، مفتي = فتويٰ ڏيندڙ (ضمير يا ويڪ).

فخر قدم تون سوچی کٺ.

۴- غریب غریب منجهه گذاري.

شکر کھوري تون شاڪر ٻٺ.

N-13

۱۲- بلبل جو فریاد

ٻڃاڻي ٿي بهاريءَ جي وچ ۾ جو کيو گلن سعيو

راني سڏڪا پوري بلبل جهجهو فریاد ٿينهن لايو.

ڪٿي موليٰ ڪٿي مگرو ڪٿي سو گل ڪلائي آهي؟

ڪٿي ساوڪ وٺن جي سا، ڇهن چور وٺ بدلايو؟

سدا سايون لڏن لامون ڪٿان پڻ هي پراڻا ٿيا؟

ڇڻ ڇو ٿا ڪري کڙ کڙ اجل تن ئي ڪٿان آيو؟

گلن جي سولهن سويپا لءِ سڙي ٿو سوز هر سيمو

سگهو تختي چمن جي ئي مونکي ٻٺ هاڻ دفنايو.

نه ٿي ڳهلي، ادي بلبل، خزان کي ڇو ڏڪارين ٿي

سدائين نا بهاري آهي، اهو ازلي ٿيو رايو.

بدائي جڏهن بهاري آهي، خزان ٻٺ سا خدا خلقي،

بني سان هير تون دل کي، هڪو سچ آهي ٻڌو سايو.

غریب = غریبي . شاڪر = شکر ڪندڙ . ٻٺ = ٿي

موليٰ = مگرو = گلن جا قسم . چمن = باغ . لامون = ٽاريون،

ڌار . کڙ کڙ = آواز (سڪل پٺن جو) . اجل = موت

دفنايو = دفن ڪريو، ڀوريو. ازلي = آدي.

هڪو سچ ٻڌو سايو = سچ به پاڇا (ڪڏهن پاڇو ڇڙهيل

ڪڏهن لڙيل) پيشو = ڪڏهن پويءَ ۾ ڪڏهن پاڪر ۾.

رضا ئي ره سدا راضي جڙي ۽ ڪي چنڊ سدا ئين سس
سدا شاڪر غريب ره حڪم چشمن مٿان چايو.

۱۳- سڄي خوشي N-B

- ۱- اسن ۾ آجهڙڪي اوڳڻ ڀري آن ۽
رلي آيس ٺهن لاءِ خوشي جنهنجو نان ۽
لڏي مولڪان ڪينڪي ٺوڙي گهميس سارو ڳان ۽
جيڪس ڏورن ڏان ۽ مادرو! مولڪي لاه ڪو.
- ۲- رليس خاطر خوشي ۽ جي محل ۽ ماڙيون،
ڏنيم اتي ڪيتريون ڪامل ڪندڙيون،
سلاڻيون سدورين ستيون سولهاريون،
مون جڏهن ويچار يون، هيون خوشي ۽ جون طالبو.
- ۳- مونيس انهي ماڳ تي جت هيرا لعل هزار،
ياقوت ۽ زمرد هئا اڻڳڻ اڪيچار،
ڪا جا پير ڪن تي اناهيڻ اوچنگار،
لڪي آءُ لاچار، ورپس وريامن ڏي.
- ۴- ورپس وريامن ڏي جي ساهو سلهدار

رضا = ماضي، پاڻو. چايو = ڪميون (چائو = ڪٽو)
آجهڙڪي = رلي. ڳان ۽ = ڳوٺ، شهر. ڏان ۽ = ڍانڪو.
وريامر = پهلوآن. ساهو = شريف، نيڪ. اصل لفظ ”سادو“
سلهدار = هٿيار پندوهار ڀ ڪيل (سلاح - هٿيار).

ڪوڙا ڪاڙي ڪوڙيا مالهجي مرد مٿيار،
 ڪنهن جنهن ويرو ماس ۾ جڻن وٺن زادون زار،
 آيل لڳ ٿاڙا! خبر ڏينم ڪوڙي جي،
 ۵- لڪا خوشي هڪل ۾ لڪا ڏن ۾ ڏي،
 لڪا خوشي ٺهن ۾ جي سڪو رکجي جي،
 امر ڪڍ الڪ جا اٿرو هائج وي،
 غريب لوڪي ٺهي، پوءِ خوشهه ٺاهي نه ڪري.

۱۴- پٽنگ

۱- پريان پسي پرتو آيو پرتو،
 ڦر ڦر ڪيو پيو ڦري مالهجي مستالو،
 ڪڙهه اندر ڪو ٺهڪي لڳو قرب جو ڪالو،
 سو سر سمالو، وٺو اچي وڃو،
 ۲- ڏٺي جي ڏسڻ ري پٽنگ نه پوڄي،
 شمع جي شعاع سين سولي ٿو سر چي،

ڪوڙو- پهلو، جوان، ڪلو= لڙائي، مالهجي=
 پهلو، مٿيار= ڪلاوارا، شالدار، وٺو= جوڙو، ماس=
 ڦڪر، ڳڻتي، آيل= اي ماڻھو، ويهائج= سوڌو
 ڪرڻ، ٺهي= پريتم، پمارو [ڏٺي] خوشهه ٺاهڻ= خوشي
 کان [”آن“ حالت جريء جي لڙائي]،
 پرتو= روشنائي، مالهجي= جوڙو، ڪڙهه= پٽ، جگر
 ڪالو- کان، لير، سمار= آبرو وارو، شعاع= روشنائي.

جڻن جڻن ٻاسي ٻار لوو لڻن لڻن مست مڃي .
 ڪنڊو له قرب ڪڇي ، ٻڌو مڃي ۽ سڪ ۾ .
 ۳- ٻيڙي ٻاسي ٻار لوو سرت له وڃي ساڻ ،
 آڻو جهوڪي آڱ ۾ ٻاسي ڪهو پاڻ ،
 جهڪس سندس جوءِ ۾ آهي سهر لهنهن لپاڻ ،
 چلي وڃائي چاڻ ، سڙي مري سچ لي .
 ۴- چاڻ له ڪڍي پاڻ سمن پاڻ له ڪڍي ساڻ .
 آڻو جهوڪي آڱ ۾ ٻار ت منجهارن پاڻ .
 سڙيا جهڙي سچ لي ٽن چيري سندو چاڻ ،
 انهنجو اهڃاڻ ، لهڻ ئي لڪ لهي .
 ۵- جي مگر ٻاسي له موٽيا مڙيا مٿي مڇ .
 ڏلا ٽن غريب چڙهي سندا ڳچن ڳچي ،
 ٽن صحیح سڃالا سپرين سڙي مٿي سڇي ،
 ٻيا ٽان ڦاڙ ڦڇ ، جو ئي له جوڳي ٿيا .

بھاري موسم

آئي مند بهار ، پکڻن کي لڪار .
 ۱- واهون هڙيئي واهون ڪالهه ٿل بهار ،

سرت = سو جهي . پاڻ = آڻو ، خودي . جهڪس = شايد
 - سهر = چڱو طرح ٻاريل . اهڃاڻ = حوض ، لڙاءِ . چلي = هلي
 جهوڪي . لاهي ، سروي [جڻن ڪاٺي باهه ۾ جهوڪجي]
 جهرو = باهه . مگر = باهه . ڳچي = ڪوشت جا ٽڪر ، ماس
 ڦڇ - ڦار ، وي . جوڦو = لوپ ، لالچ . رت = موسم ، مند .
 ٽل = مٽ .

الڪوريون ۽ ڪميڪيون ڏڙيا ڪٽهار،
 ڪاهو گل گلاب جو هيند هيند ئي هپڪار،
 ڪستوري خوشبوءِ ئي پريا پڙا هزار،
 ابن مٿان آسري طوطي ڪٿي نديار
 سڄ چتون ۽ چالڪهار.

۲۔ ڀٽن کي بهراڻ ٻيو ڏس قادر جو ڪم،
 جهو، چل چڱو ٿيو، سائون، گندير، ڳم،
 ڪه، مالڏاڻو، مڪڻي ڏسي آري دم،
 دٿار پورن جو دادلو دم دم هڻي دم،
 کلي ڪا ڪمڏي ڪٿي لاف مني لڪار،
 سڄ پوري ۽ جي پٽڪار.

۳۔ سڪا وڻ ساوا ٿيا سائو ٿيو جهر جهنگ،
 ولهون وڻ ڦلاريا لنگي ۽ پاليو لنگ،
 سولهمن ٿو سڙي کان سڀڪو ڏڙو ڏاڳ.

الڪوريون = گل جو قسم. ڪميڪي = هڪ قسم جو
 گل جو سال ۾ ڀڳو هڪ گهمرو پمدا ٿئي ٿو ۽ الله بلائون
 ۽ ٻيا ساهوارا منتظر رهندا آهن. ڪٽهار = گل جو قسم.
 پريا = ڏڙيا، گڏ ٿيا، چالڪهار = چتون ۽ جو آواز. جهو،
 چل، سائون، گندير، ڳم، ڪه، مالڏاڻو، مڪڻي = اهي سڀ
 ڪاهن جا قسم. دٿار = بلبلن جو مهر. پوري = بلبل. ڪمڏو =
 ڏالو پڪي جو (بلبل جهڙو ٿئي ٿو). واحد = هڪ (ڏٺي).
 گاڏ پڻ = هڪ قسم جو پڪي. ڪوئل = ڪوڪل پڪي.
 ڪونجار = ڪوئل جو آواز.

واکاڻو واحد کي ڇهن چوري چڱي،
 ڪڏندي ڪنهن ڪاڻي ڪئي ڪاڏي ڀرڻ ڳفتار،
 سڻ ڪوئل جي ڪوڙاڃار، سڻ پڪن جي لڪار.

The Three Warnings—Mrs Thrale

۱۶ تي اهڃ

- ۱- جان جان وڏي وڻ ٿو ٿان سو ڌڻيءَ سان،
 ڇهڻو رهي ڇنڀڙيو پختو جهلمو پاڻ،
 وڏي چاهه جهوت سان جئن جئن ٿو ٿان سڃاڻ،
 هوندي موت جو چاڻ، ڇٽون جٽرا هجئون جڳ ۾.
- ۲- مڙ ڪوٺ ڦهولي جٽڻ گهرن جال،
 ٿوڙي ڪن حمالي لڳندي هئي وٺال،
 ڏيان اهڙيءَ ڳالهه جو تازو هڪ مثال،
 ڪنهن گهوت وٽ آيو ڪال، شاديءَ ڏهاڙي شام جو.
- ۳- ايندي آجل ان اڳيان اٿن آلايو،
 ”ساهه ڪڍڻ لاءِ ٿيندجي آهيم هاديءَ هلايو“
 جي ”ڪهڙي آهه ڪتاب ۾ فابن فرمايو
 وڏو جو وٺاهو، سو شاديءَ ڏينهن شڪار ٿئي؟
- ۴- ”اڃا ڇوڙيءَ رات جو ٿاڻيندا مون،
 اڳيئي آيو آهين ساهه ڪڍڻ لاءِ ٿون!

جال = گهٽو: وٺال = ٻار، جڊجال = اجل = موت، آلايو =
 ڇو، فابن = اولهيو، مٿاهون (ڏٺي)، وٺاهو = وٺاهه
 ۾ ويٺل.

- چڏيم ٿورا ڏينھڙا ماڻھن کي مڙجون ۽
 پوءِ ٻيل ٻهري هٽج پون، همنئر هڙي وڃ موص ٿون.
 ۵- ”بيچ منٺ، هڙ موص، ٿم ٿون، ٿورو لاءِ،
 ”جمن وٽي ٿن ٿون منهنجو عرض آيا،
 ”لائن اوڻو آهيان، وٺل ٿي هيءُ وهاءِ.“
 چي ”شڪر آيا بچاءِ، آءُ ٻاهر ٿو ٻالھون وڌان.“
 ۶- سٽي ڪهه ڪال جو، خوش ٿيو هيءُ جواب،
 عرض ڪماءِ الهي پهرين وجهي پاڻ،
 موٽي اچي جڏهن، اڳيئي ڪجهه ڄاڻ،
 چي ”پاڻهي لاشاڻ، ٿيندڙون ٿو ٿي ڳالھيون.“
 ۷- موص هڙيو، هڙس ٿو وڃي واه وڃن،
 شاديءَ ٻچاڻا شهر جا ٿا غصا غم وڃن،
 خوشيءَ سندا ڏينھڙا گھڻو ڪن ٿڪن،
 ڪوٺائون ڦريين، ڪڙڪي آيس ڪنڊ ٿي.
 ۸- ڪال آيس ڪڙڪي مٿان ڪنڊ ڪهي،
 منهن ڪجهڙي موص کان ٿو ٻڃي ٿو ڪ لهي

ٿم = ٺھل ڪر، ٿرس. لائن اوڻو = لائن کان گھٽ يعني
 منهن جي شاديءَ لاءِ ٻيا سڀ ساليها ٿيا منهن باقي رڳو
 لائن لھڻ جي دير هجڻس (لائون لھڻ = ٻر ٿيڻ) بلھڻ =
 سڪڻو، خالي (ٺھڻجي ساهه وٺڻ کانسواءِ).
 ٻالھون وڌن = ٻڌڻي موٽان. ڪوٺائون ڦريين = سڃيڻ جو
 مقصد، موص. ٿو ڪ لهي = ڳوڙها ڳاڙي، روئي.

- ”وهي مروت سڀدي ڪمن آه هيءَ ٺهي؟“
 جي ”راڄي ڏس وهي، اڄ اسيءَ ۾ پور ٿو.“
- ۹- اسي راءِ عمر ٿي، هوس ڪمن ۾ غلطان،
 ”-اها، پٽيو آه. هار مون هوس هلاڪه ۽ حيران،
 ”ٿو چيو ٿي ڳالهڙيون ٿينديون ٿو نيشان،
 ”الهندجو اهڃاڻ، ڪڏهن ڏنءِ ڪو لڪو.“
- ۱۰- مروت ڪي پڇيس موت پوءِ ”ڏي ڪا پنهنجي ڪر“
 جي ”افسوس آهيم ايترو جو لهوڙين لپڙ،
 لستو لپاڻو آهين گهاريان پيو منجهه گهر،
 ”لڪران نه ٻاهر دور، چلڻ مون چڪي رهيا.“
- ۱۱- ”لوڙي چلڻ ٿو چڪا ڏيڪمن پيو ڏيڍار،
 ”ڏسي سگهي ٿو سڀڪي مٽ مائٽ ۽ ٻار،“
 جي ”جوت جهڪي ٿي ورهه ٿيا
- آهين اکين کان لاچار،“
 موت چيس ”گفتار، من سچن جي سڀندو هٿمن.“
- ۱۲- ٻڌي سگهائڻو ڪمڪي ٻوڙا ڪن ٿام،
 موت چيو ”لڏهن ٿي سڄي ڳالهه سڀندام،
 ”اطلاع اڳواٽ ڏيڻا جهڪي ٿو ڪام،

ٺهي = اوسڻا، عمر، وهي = ٻڌي، ڪر = ڪل، خبر،
 لپڙ = لڙيل، ضعيف، هيٺا چلڻ = ون چڪي رهيا =
 هلڻ جي طاقت پوري ٿي رهي اٿم.

”نمئي اچڻ ڏٺا، پوءِ ڪنن کان گهڙيون
 ٻوليون ڪريون؟

۱۳- ڪنن کان نڪنن گهڙو ٽنگن ٻيءَ سڄي،
 ”اڪن کان ڏٺو نڪن سڄي ڳالههون ٿا ٻڌي،
 ”ماڻا ڪائي مٿي نڪن پوءِ ٻي ٽنگ ڏٺي!
 انهن چئي اچي، وٺي ويس غريب چئي.

~~~~~

سر ٿامس مور - ڀاڱو پهريون

۱- ڪريان قصو آو منجهان تاريخ انگلستان،
 سر ٿامس مور جو عجب جهڙو امان،
 لائق فماض سڄا جو ڏڱ هو ڏارج وان،
 گهڙو گهڙو گهڙو، همري انهن جو وزير هو.
 ۲- وزير سان بادشاهه جو جهڙو هڙو ٺاه،
 پر ڏسو قدرت قادر جي جو ٻاري پيو راه،
 ڪيو پڇڙو ڪام اچي همري بادشاهه،
 لڳو رکڻ لڳاه، اٺن بلين داسي ٿي.

ٻاڙيون=بطل، منجهل موڙهل. ڪنن کان گهڙو=گود و اوڙو.
 ٽنگن مان= ٽنگن مان. ماڻا ڪائي مٿي نڪن= جوڀن ماڻي
 مٿي اچي، ٻڌو ٿي. اچي= جهٽ ٻڌ. فماض= فض
 و سائيندڙ. ڏڱ= پهلوان. گهڙو= اولهو، اولهن وڃڻ وارو.

۳- جي پوڙيس مائي مان اها عمدی اٿن بلين ،
 ڪڍندس پنهنجي مهل مان ڪو بهي ڪارڻن ،
 پر اڳ پرڻي ڪئن ڪڍي وارا منجهه ڏين ،
 پتورو ٿا مسڪين اٿن سڀري نه وڃي .

۴- پاپا آهي روم ۾ ڌرم جو رکڻال ،
 پنهنجي وڃي شاهه ڪهو عرض هيءَ احوال ،
 هڪ ڪڍان پي پوڙيجان ، ڪريو ڳالهه بهال ،
 پاپا سڀي حال ، پاپ نه ڪنهن پاڻ ٿي .

۵- باهه لڳي بادشاهه کي پسي پاپا اڪاري ،
 جهٽ ڪسائين اٿڪان سڀ اختياري ،

انگلينڊ جي ڪليسنٽا جي واڳ وٺاءِ ساري ،
 دستور هي جاري ، اڄ به انگلستان ۾ .

۶- وڙهيو وزير وٽس ۾ پسي هڻڻو حال ،
 جي اشراف جو اڄ ٿا ڪولهي رهيو ڪال ،
 ڇڏي وزير کي وڃان آيس ايءُ جمال ،
 استعفا ٿي بهال ، مڙس موٽو ماڳ ڏي .

۷- ڏيئي استعفا هيءُ ڇڏو منجهان هن جنجال ،
 ڪهارڻ لڳو ڏي بهڙا سڪا حال في الحال ،

ارواح = پاپا = پوپ ، وڏو پادري .

ڪليسنٽا = ڊايل [چرچ] . وٺاءُ = ورتائين . وٽس ۾

وڙهيو = فڪرائي يا ڳڻي ۾ ۾ ۾ . ڪال وقت . سمه .

راجنلڪ لاءِ اٿن جي جڏهن ڪيائون خيال،
تڏهن سڏ سوال، ٿيو سر ٿامس مور کي.

سر ٿامس مور - ڀاڱو ٻيون

- ۱- مور جي مڃاڻت ۾ قاصد ڪو آيو،
ايي گهڻي ادب سان ان ايجين آلايو،
آهي هينري پالشاھ آنڪي گهرايو،
سيگهه ڪريو سعيو، اوڏاهين هلڻ جو.
- ۲- سر بستو سر ٿامس جان سڻيو هي حوال،
جي هلندس قيام ڪيندڙي، مڃيندين ڪين سوال
قهر جهڙي ڪم تي بيهڻ ٺاهه بحال،
ٿڙي ندين تنڪال، قاصد ڪڍيو محل مان.
- ۳- ماڙهو پنهنجي محل مان ندين دم ڪڍيائ،
نوڙي پنهنجي دل ۾ ائي پڻ ڄاڻا،
لڳندي باهه بادشاھ کي نهن چوئي ٿاڻين،
پر فرض سمجهيائ، اول امر الله جو.
- ۴- سڻي وراڻي وڌي جي راڻي راڻ مٽيا،
قاسائڻ لاءِ مور جي ٽن سوين ٻه سٿيا،
زهري چڙهيءَ ضد تي هوڏي ڪين هٽيا،
پاڙن جا پٽيا، اڙايائون ڪنهن اڙي ۾.

ايي = بهي . آلايو = چيو . آنڪي = اوھان کي .
جي = چوي [زمان مزارع] . تنڪال = الھيءَ گھڙيءَ
ماڙهو = ماڻهو [د ڪر، قاصد] . وڌي = بھادر، اڙي = ٺھمڪ.

- ۵- ٿري ٿارازيءَ ۾ ڳالھ. اھا ساري ۽
 ڏوھ. نه اڪتو ھنڌانھن لٿي خواري،
 جڏھنڪي آڱي جو اندر ۾ پھڻ ھئو پاري ۽
 سو ڪئن ميارِي، مالڪ اڳيان پاڻ ڪري؟
 ۶- مقدمو ھيءُ مور جو جڏھن ٿيو پُورو،
 ھلايانون مٿس پيو ڪوڙو لسُورو،
 مور مطلب شاھ جو ھو سمجھو سمورو،
 ھيءُ سچ ڄاڻو سُورو، ڏنو نه ڪنھين ڊاھ کان.

سر ٿامس مور - ياڱو ٿيون

- ۱- پڇو ھينري پائشاھ سر ٿامس کان ھيءُ سوال،
 شادي اٿن بلين سان ڇو ڪين آھ بھال؟
 ليڪي ڏيو ته بادشاھ آھ ڌرم جو رکڀال،
 ڇي ”رڪو خوف خدا جو خيال ۽
 آءٌ صحيح پائيندس ڪيڏي.“
 ۲- ”ڪريو قيد ھڏي!“ ڪيو حاڪم ھيءُ حڪم،
 لنڊن جي قيدخاني ۾ قابو ٿيو ٿڏھن ڌرم،
 لڏيو نه لڪڙي جيترو رھيو ثابت قدم،
 اڪو راج نه غم، پاڻان پيو وھسي گھڙو.
 ۳- شاباس سر ٿامس ٿو سڄي وئي ھيچ،

اڳي = ڏٺي. سورو = سورمو، پھلوان. ڊاڱ = ڊپ. ھيچ =
 خوشي ثابت قدم = مھڪم. وھسڻ = خوش ٿيڻ، کلڻ.

محببت تون مالڪ سان موران ڪير مٽيڃ،
قابو رهڃ ڪلام تي، سر ڪهون ٿا ڏيڃ،
”وري جتي سڃ، موط ٿن مشاهدو.“

۴۔ بادشاه پوء وزير جي سسي ڪپائي،

لف ۾ لبدن شهر ۾ اها ٺنگائي،

مرگريت ڏيٽس پوء رندي ات آئي،

ٺنهن سسي ٺنگائي، اتان وڃي ات رات جو.

۵۔ پڇائون ڪورٽ ۾ ڪائٽس گهرائي،

اَلط مَرڪ نه انجو سڃ ٿي سڻائي،

نانءُ ۾ ورنائواس وار جو ويٺي ورائي،

سرهاڻيون مڪائي، سسي ٺنهن ساليدي رکي.

۶۔ مرگريت موڪلايو ايريا سال ۾ ڳچ،

سا سسي ساٿس دفن ٿي جا جيءُ ساماني ٺچ،

سُر سُر ٿامس شير ڪيو راه ڏٺيءَ ۾ خرچ،

سڃيءَ ڄاڻو سڃ، ٿاڃيءَ پيٽي پٽ هو.

۱۸۔ سسئي ۽ هاٿس

م۔ چپر چلين تون ڇاڪي چوري،

ناحق اڙايءَ لينهن لدوري،

پس پندور ۾ پندر پوري،

مشاهدو = ديدار، لقاء [دلبر جو]. ٿاڃيءَ پيٽي پٽ = اندر

ٻاهر ريشم يعني سڄوئي رڇ چڱو مڙس. چپر = جبل. چلڻ = رلڻ

پوري = پوري، ڪم عقل.

ظلم ڪري ويا توسان زوري ،

ڪيم ڪپتين چوچ چتار ،

هڻ نون پوري ڪيم بهار .

س- ڪيچ پڳا جي راتون ڪاهي ،

چوري چڙي ويا رڻ ۾ راهي ،

نهن ۾ تنجو مطلب آهي ،

ڪل آيل ڪا لوڪي ناهي ،

اولهو جنهنجو آه اسرار ،

ڪڻ وساريان سو سردار ،

م- باغ ڏام جو توه بڻائي ،

نهن ۾ پير ل ڪوئي پائي ،

آءُ ڏيان آءُ ڪوه ڪڍائي ،

رولق چڙ نون روز وڌائي ،

چڪيون گهر ۾ هڻ چوڌار ،

پڻ نون پوري ڪيم بهار .

س- ماءُ! آيو يا اڃ انگور ،

سيني اندر ساجن سور ،

پل پل مارن مواسڪي پور ،

منجهين ميوو منجهين پور ،

چوچ چتار = جهجهي چاهه سان ڏيان لڳائڻ .

بهار = ٻاهر . پڻ = رڻ . انگور = شاخون ، گولچ ، پر هتي

معني سورن جا سلا يا دل جا آڌمان .

گول کی جو کري گلزار،
 کٽن وساريان سو سردار.
 م- بهي آرت ۾ تو جا پائي،
 ڪٽ ٺهينڪي تون ڪپائي،
 جيڏين ٿا اهو جهرو لائي،
 تون پٽين جو چوري چالي؟
 ويهي ڪٽ ڪا ٿن سان ٿار،
 پٺ تون پوري ڪيم بهار.

س- اندر پنهنجو آرت پٽايم،
 پوٽي ٺهن ۾ پرت جي پايڻ،
 ڏور ڏکڻ جي جٽن جٽن ڏايم،
 سورن جيجهان گهڻو ستايم،
 ٿن ۾ جنهنجي ٿاڻيان ٿار،
 کٽن وساريان سو سردار.

م- حال وچائي روئي رڙي،
 ويهه منجهي تون جيءَ سان جڙي،
 ساهه سڄي ڏيانءِ سواي گهڙي،

. منجهين = اندر . بهي = ڪپهه، جو بهو، جو ڪٽڻ
 مهل هٿ ۾ جهليو آهي . آرت = اٽڪ . ڪپائي = ست
 ڪٽڻ واري . پوٽي = ڪپهه، جي ويڙهي جل ڪٽڻ لاءِ
 جوڙي رکندا آهن . پرت = پريست . ڏاٽڻ = شروع ڪرڻ .
 جيءَ سان جڙي = جند سان لڳي، پاڪر پائي .

پنهون، پازیب، ڪنڊل ڪڙي،
 چنڊي، چنبل پانچ ھار،
 پٺ نون پوري ڪيم بهار،
 س-مڻيا موٽڪي آڇ م مادو،
 وٺ هي پنهون چولو چادر،
 ڪنڊيم پنهونءَ لاءِ پيرن پادر،
 ڪنڊو انهيءَ ٻر آري آدر،
 ننگ ننگيءَ تي ننگيءَ لار،
 ڪنن وساريان سو سردار،
 م- ٻر پٺ نازڪ سڄن ٿا ليل،
 ڪرڙ ڪنڊا ڪي قهري ڪيلا،
 ڪهڙا ڪنڊينءَ پوءِ اُت نون ڪيلا،
 چڏ نه پنهون ڪڙم قبيل،
 آءُ، اچي نون گهر ٻر گهار،
 پٺ نون پوري ڪيم بهار،
 س- چا ڪنڊا مون قهري ڪيلا؟
 نالڪ نه ڪنڊا موٽڪي ليل،

پنهون = ٻالهن ۾ پائڻ جو زيور، پازيب = پيرن ۾ پائڻ
 جو زيور، چنڊي = جڙت جڙيل زيور، چنبل = ڪنڊو ڪڙو
 پيشانيءَ تي لڙڪي، چنبل = ڪن ۾ پائڻ جو زيور، ٻر =
 ريس، دستور.

ننگيءَ تي = ننگيال ڏئيءَ تي، ننگي لار = اگهاڙي، زال
 [مون اگهاڙي جو ننگ ننگيال تي آهي] سڄن = ٻڌ جن.

هوٽ ڪندو سڀ منهنجا ڀيلا،

ڪيڇي ٿيندم ڪڙم قبيلو،

مون لڌر جو هو آڌار،

ڪئن وساريان سو سردار.

م- اڳي هئينءَ تون جهڙي لال،

هاڻي ڏس تون پنهنجا حال،

ڪنهيءَ نياڳي ڪهڙي ڪال،

چڙي وڃي ٿي مٽيا مال

مون مٽيءَ کي ڪير رٿار،

پڻ تون پوري ڪير بهار.

س- چو، امر! نورودن لائو؟

سولهن مٽيا مون لڇ سڀ ڄانو،

پيڇ پنهونءَ سان جنهن جنهن يالو،

ٺوڙڻ پيو تنهن سڀ سان نالو،

دعا ڪجانءِ، هاڻ الله تهار!

ڪئن وساريان سو سردار.

*

*

*

*

هاءِ ويڇاري وڃي نه وٺي،

سڪندي سڄڻين پُونءَ ۾ پئي.

بحال = موٽ. لڇ = خسيس. الله تهار = ڌڻي. تنهنجي

آهر يا آسري [موڪلائڻ مهل ائين چون]. پُون ۾ پئي =

ڌڻيءَ ۾ ڪهڙي وٺي.

مٺي ٿيا تنهن ڏاڪر ڏيئي ،
 مڙج مڙج ڪي هٿڙو لپئي ،
 ڀر شابس تنهن جا چوي لار ،
 ڪٽن وساريان سو سردار .
 موهي ملڪيت نا ڪنهن مال ،
 بيمشڪ هٿڙس خوب خيال ،
 لالچ ڪئي سا آخر لال ،
 پري پلي ڪيا تنهن سان پال ،
 اٿي غريبا ائين اچار ،
 ڪٽن وساريان سو سردار .

ڏيئي = ملائي . مڙج = زال [سسئي] . لپئي ٿي ، آخر .
 لار = زال . پري = راضي ٿي ، ملي . لالچ = سچو (ساء)
 اشارو - سسئي پنهنون جو قصو ، جنهن تان هي بيت
 ٺاهيا ويا آهن ، سو مختصر طرح ڌار ڏجي ٿو ، ته مٿين
 بيتن سمجهڻ ۾ سولائي ٿئي .

سسئي پنهون

ڳالهه ٿا ڪن، سسئي ”نائون“ ٻالھ جي ڌيءُ هئي. جڏهن ٻه ٻيئي، ٽن سندس مائٽن کيس ٻيئيءَ ۾ بند ڪري درياھ داخل ڪيو، جو ڪنهن اڄوميءَ چيو هون ته هنجو ميلو ڪنهن مسلمان سان لکيل آهي. اها ٻيئي ٿاڪندي ٿاڪندي ڊاٻي ۾ ستمين کان اڏائي ڪوهه ٻاري، پنهور لالي ڳولڻ وٽان اچي لڪتي. اتي محمد لالي هڪ ڪٽيءَ اها ٻيئي ڪڍي، ۽ ٻاڪ ٺهڻي پنهنجي زال کي ڏي. هننڪي اولاد ڪو نه هو، تن اها ٻالھ وٺي وڌي ڪٽيءَ لالو رکيائون ”سسئي“ يعني چنڊ جهڙي (نهڻي).

سسئي اڄ لڏي سڄاڻ وڌي، انهن ئي وڏي ٿي. تن ٽنهن ۾ ڪمڇ مڪران پاڻي اچي ڏڪار ٻيو. اڻوڻس ٿي جو حاڪم اڙي چار هو ٻالھ هو، تنهن پنهنجو ٻه پنهون ۽ ٻيا ماڻهو ان سڌ لاءِ سڏ ۾ موڪليا. پنهور سسئيءَ ۽ پنهونءَ هڪجهڙي بي ڏٺو، ته اهڙي دل بچي وين جو آخر ٻار ٿيا. پنهون پوءِ پنهنجو وطن وساري، ايتري رهي پيو. سندس سائين وڃي ٻٽس سان پهرائتي ڳالھ ڪئي، تنهن ڪاوڙ جي پنهنجن ٻين ٻن کي موڪليو، ته پنهونءَ کي وٺي اچو. هي پنهور ۾ آيا، ته سسئيءَ سندن ڏاڍي خاطري ڪئي. رات جو هڪ مهه ٿري، ته پنهونءَ جا ٻار کيس ڇو لڌو ٿي، لڪ چوريءَ اٽل ٿي چاڙهي هلا ويا. صبح جو سسئي

عبد مان اٿي جان ڏسي ته نه پنهنجون نه ڏٺا وڃاري
 گهوڙا گهوڙا ڪري گهران لڪي . سسئي ۽ پنهنجون
 ايس جهڪي پيس مٿي ڏال آهن، سي سڀ الهيءَ وقت
 جا آهن، جنهن وقت سسئي، پندور ڇڏي، ڪڇ ڏي
 ٿي ويئي .

سسئي پوءِ ملير ۽ ڪراچي مان لنگهي، منگهي بهر
 اڀر ورتو وئي، مڪران طرف ٿي ويئي، ته وات ئي
 ’راڄو‘ الي هڪ ايلپهنور گڏيس. هو پڇڙي پيس ڌاري
 ان ڏي وڌيو ئي ته سسئيءَ سائين کي سوال ڪيو ته
 ’اي ستارو! منهنجو سبب ڪهڙو؟‘ هن اڃا اها دعا گهري
 امالڪ زمين ڦاٽي ۽ سسئيءَ کي ڌرتيءَ پنهنجي جيءَ
 لڌو جاءِ ڏني، اهوئي سبب آهي جو مٿي چيل آهي ته
 ’سڪندي سچن پٺن ۾ بهڻي‘.

پورو پورو

Printed by Karamchand Nebhraj Dewani
at the Chandan Electric Printing Press, Market, Hyd. Sind.
published by
Bhagwandas Totaram Makhija, for L. Bhagwandas
Bookseller Chodki Bazar, Hyd. Sind,

نالو : صاحب خان ميراڻي

ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سورھ ميراڻي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڳوٺ ڪپڙو، تعلقو

رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال ائڊريس : غريب آباد محلہ

نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

اڻ ڇپيل ڪتاب

ڌرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) 1990 ع

سائرسهس گجن (شاعري) 2021 ع

برھ منجهارا بوند (شاعري) 2022 ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) اڻ مڪمل

موبائل نمبر : 3919786 – 0344

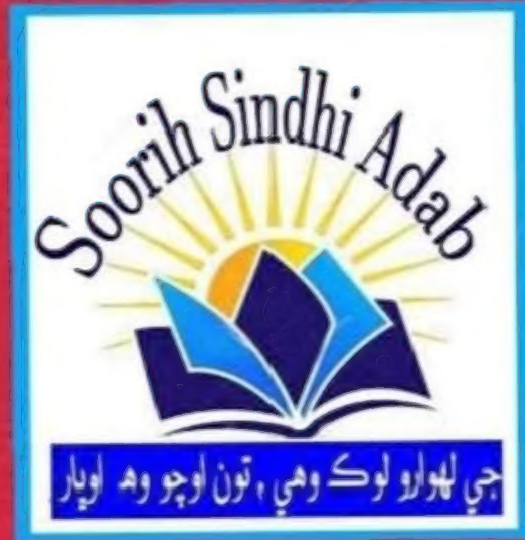
3404488 – 0300

اي ميل : sahibkhanmirani0@gmail.com

سوره سنڌي ادب

صاحب خان "سوره" ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488